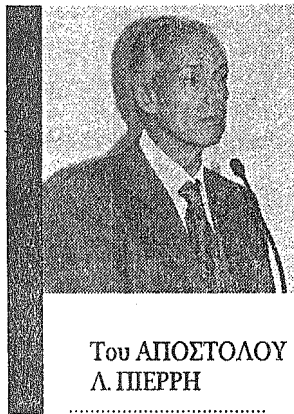

«ΗΜΕΡΑ»

Κυριακή

3 - XII - 2000

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Α. ΠΙΕΡΡΗ

Παγκόσμια Οικονομία

Ασιάθεια ή φυσική τάξη;

Γίνεται πολύς λόγος για μια εμφανιζόμενη αστάθεια του διεθνούς οικονομικού συστήματος και πρόχειρη είναι η αναγωγή της στα αρνητικά της παγκοσμιοποίησης. Εύκολη είναι επίσης η δικαιολόγηση της ομοιογενούς πλέον δυσπραγίας της ελληνικής οικονομίας με την αναφορά της σε αυτόν ή άλλους εξίσου εξωγενείς παράγοντες.

Αλλά πρώτον ο ικανός παίκτης επιτυγχάνει και υπό συνθήκες ανισορροπίας: τις συνηγορεί, προβλέπει τις επιπτώσεις τους και έτσι τις χειρίζεται. Και δεύτερο, κατά πολύ το σπουδαιότερο, η υποτιθέμενη αστάθεια δεν είναι παρά η φανταστική προβολή

της ανασφάλειας που αισθάνεται όποιος έχει συνθηθεί να λειτουργεί υπό ένα ισχυρό πλαίσιο προστασίας, όταν εκτίθεται στον οξύ ανταγωνισμό ενός απελευθερωμένου πεδίου. Νιώθει απροστάτευτος, ακαθοδήγητος, ευρισκόμενος ενώπιον απρόβλεπτων εξελίξεων - όχι γιατί η ελεύθερη και χωρίς όρια αγορά δεν έχει την αντικειμενική λογική της, αλλά γιατί αυτός δεν έχει το κλειδί για την κατανόηση αυτής της λογικής, αφού έχει μάθει να κινείται μόνο με τους τεχνητούς κανόνες του δικού του κλειστού συστήματος.

Στην πραγματικότητα, η διεθνής οικονομία, όπως και η παρούσα ιστορική κατάσταση εν γένει, συνιστά για πρώτη φορά με επαρκή προσέγγιση, ένα παγκόσμιο φυσικό σύστημα. Παγκόσμιο γιατί περιλαμβάνει πια όλη την οικουμένη. Σύστημα γιατί τα μέρη του ευρίσκονται σε προβαίνουσα οργανική συμπλοκή μεταξύ τους. Και φυσικό γιατί η συμπλοκή αυτή χαρακτηρίζεται σε καθοριστικό βαθμό από τους νόμους της ελεύθερης αγοράς, δηλαδή από τους ρυθμούς αυτοδιευθέτησης (αυτόματης εξισορρόπησης) μεταξύ των παραγόντων παραγωγής έργου.

Το σύστημα δεν είναι βέβαια, φυσικό σε όλο του το διαρθρωτικό βάθος και πλάτος. Εμπεριέχει δομικές πέδες και λειτουργικές ανευθυγμίες - βάρη κυρίως "εκ μεταφοράς" από την προηγούμενη ιστορία του - που του περιορίζουν την απόδοση κατά τμήματα (χώρες ή συμπλέγματα χωρών) και τομείς (κατηγορίες αγαθών). Και για να έχουμε ένα πραγματικό μέτρο σύγκρισης, ώστε να μιλάμε συγκεκριμένα και σχετικά, η ελευθερία κίνησης του σύγχρονου συστήματος δεν φθάνει το βαθμό που είχε αναπτυχθεί στην αθηναϊκή οικονομία των κλασικών χρόνων. Αλλά οι περιορισμοί της ελευθερίας κίνησης και οι συνεπακόλουθες τριβές και δυσκινησίες της παρούσης φάσης του παγκοσμίου συστήματος αίρονται σιγά - σιγά, αφού στον πυρήνα του λειτουργεί ακάθεκτη πλέον η αρχή της ελεύθερης δράσης, της ανεμπόδιστης ενέργειας, της μέγιστης αποδέσμευσης δυναμικού προς δημιουργική χρήση, της φυσικής ισορροπίας των δυνάμεων, της αυτορύθμισης. Είναι χαρακτηριστικό και καίρια σημαντικό ότι ο μηχανισμός της απελευθέρωσης έχει αμετάκλητα εμπεδωθεί ακριβώς στα δυναμικότερα πεδία του οικουμενικού συστήματος: στη γνώση και στο κεφάλαιο (που κι αυτά τείνουν να επανεύρουν την κλασική, ριζική ταύτιση τους σαν διανοητικό κεφάλαιο). Με τη φυσική αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού να έχει εδραιωθεί στο κέντρο (το γεωγραφικό κέντρο, ΗΠΑ και το κινητήριο κέντρο, γνωστικό και χρηματοπιστωτικό δυναμικό), περιφέρειες θα ακολουθήσουν αργότερα ή γρηγορότερα, ανάλογα με τις αντιστάσεις που η αδυναμία τους θα προβάλει στην εξάπλωση της καθολικής απελευθέρωσης, σαν αδρόνεια προσαρμογής στο νέο φυσικό περιβάλλον.

Η ύπαρξη κρίσεων (και μάλιστα χρηματοπιστωτικών) στο διεθνές οικονομικό σύστημα μπορεί να φαντάζει (κατά μια επιφανειακή θεώρηση) σαν αντιφατική προς το χαρακτηρισμό του ως φυσικού, αλλά είναι αντικειμενικά λογική και αναμενόμενη. Σε ένα φυσικό πλαίσιο, κρίση (ενός μέρους ή τομέα), σημαίνει δομική ανικανότητα απελευθέρωσης. Κάποιο μέλος του όλου έχει πάθει ατροφία, συνεπεία της αχρησίας που κάποιο προστατευτικό πλέγμα του προκάλεσε με τον άγιο σκοπό να το προσταλέξει.

Το φυσικό σύστημα είναι εγγενώς και από την ουσία του, ένα σύστημα γενικευμένης ισορροπίας. Αυτό βέβαια αφορά στο μόνιμο χαρακτήρα του σε ένα βάθος χρόνου. Δεν συνεπάγεται παντελή απουσία ανισορροπιών. Συνεπάγεται όμως την πρόκληση αυτόματων διαδικασιών εξισορρόπησης με την εμφάνιση κάθε ανωμαλίας, την ανεπηρέαστη λειτουργία της αρχής της αυτορύθμισης.

Κρίσεις είναι τέτοιες διαδικασίες αυτόματης επαναφοράς στη φυσική τάξη. Αποτελούν τη θεραπευτική αγωγή ενός ελεύθερου συστήματος για τα μέρη που αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις υψηλές απαιτήσεις ενός ζωντανού οργανισμού. Εκτιθέμενα στις υγιείς δυνάμεις της "δημιουργικής καταστροφής" ή αναδομούνται και δυναμώνουν ή προσπερνιούνται από τις εξελίξεις και παραμένουν σε μια γραφική ιδιαιτερότητα.

Ο ανταγωνισμός δυναμώνει κάθε ον. Η προστασία το αδυνατίζει.

Σε αυτή τη λογική μπαίνουν οι προ ετών χρηματοπιστωτικές κρίσεις της Ν.Α. Ασίας και της Ρωσίας. Στη δεύτερη ειδικά περίπτωση, τόσο η χώρα όσο και οι δανειστές της, ευρίσκονται ακόμη βασικά σε έναν οδιέξοδο, οδυνηρό εξαγκλισμό. Δεν υπάρχει καλύτερη ένδειξη του ότι το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα είναι ικανοποιητικά φυσικό και ελεύθερο από το ότι οι δανειστές και επενδυτές που έχασαν (με αρνητικό πρωταθλητή τον Soros) φωνάζουν περισσότερο από την παθούσα χώρα για "αναμόρφωση" του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Εννοούν φυσικά τη σίγουρη μίας οικουμενικής κεντρικής τράπεζας που θα ρυθμίζει το πεδίο και θα αποτελεί τον δανειστή έσχατης καταφυγής σε περίπτωση ανάγκης.

Αλλά κρίση που δεν αφήνεται να επιτελέσει το δημιουργικά καταστροφικό ρόλο της (και στους δύο πόλους της πίστης), συσσωρεύει αρνητικό δυναμικό, που θα ξεσπάσει χειρότερα αργότερα, αν δεν διορθωθούν οι αιτίες της. Και δεν υπάρχει σοβαρός λόγος να διορθωθούν οι αιτίες της αν δεν "τιμωρηθούν" για την αφοσύνη τους. Ελευθερία και ευθύνη πάνε μαζί - στο καλό και στο κακό.

Η επιτυχία και η αποτυχία πρέπει να έχουν ανελάττωτες τις συνέπειές τους. Το ρίσκο τόσο απαραίτητο για μια υγιή ελεύθερη αγορά όσο και ο ανταγωνισμός. Γι' αυτό η γνώση μετράει και αποτελεί το τελικό κεφάλαιο.